

keskustelua

dokumentti

Mitä Chicagossa tapahtui?

Tiedotustutkimus 3/91 julkaisi Kaarle Nordenstrengin artikkelin "IAMCR sai ylennyksen Unescolta", jossa KN selosti Chicagossa toukokuussa 1991 pidettyä Klaus Krippendorffin koolle kutsumaa neuvottelua uudesta kansainvälisestä viestinnän federaatiosta. Luulin jo, ettei enää tarvitsisi ruveta oikomaan KN:n kirjoituksia, mutta minäs sille mahtaa...

Olin mainitussa kokouksessa sen alusta sen loppuun, KN käväisi paikalla jossain loppuvaiheessa. Kyseessä ei ollut "federaation perustamiskokous", koska federaatio oli jo sitä ennen perustettu ja rekisteröity Kanadassa. Paikalla oli "vain kourallinen" (12 edustajaa), koska siellä oli vain etukäteen kirjeellä kutsutut järjestöjen edustajat, minä Viestintätutkimuksen seuran puolesta. Jo neljän vuoden ajan vireillä ollut federaatiohan on tarkoitettu järjestöille.

KN oli oikeassa siinä, että suhde IAMCR-järjestöön lienee "antagonistinen", parempaa todistusta ei tarvittu kuin KN:n lisäksi paikalla ollut toinen IAMCR:n edustaja, joka terrorisoi kokousta puhumalla jatkuvasti ja pitkään erittäin aggressiiviseen sävyyn. Hänen ja KN:n lähdettyä keskusteltiin asiallisesti tilanteesta ja paikalla olleista suurin osa ilmoitti olevansa kiinnostunut jatkamaan.

Myös kansainvälisessä käytännössä tunnetaan yhdistymisen vapaus. IAMCR sai takavuosina niin vahvan poliittisen maineen, etteivät monet kansalliset järjestöt katso voivansa siihen kuulua. Tuleeko federaatio menestymään on tietysti epävarmaa kuten kaikkien alkavien järjestöjen kohdalla.

Osmo A. Wiio

Polan Sihvosesta

Jukka Sihvosen väitöskirja *Exceeding the Limits* on yksi alansa parhaista yrityksistä esittää teoreettinen jäsenitys avantgardistisesta elokuvaperinteestä ja yleisemmin audiovisuaalisesta kulttuurista. Kuten väitöstilaisuuden alussa pitämässäni puheenvuorossa esitin, yksi keskeisimmistä kulttuuritutkimuksen nykyhetken haasteista koskee yleisen teorian ja kulttuuristen käytäntöjen tai erityistapausten lähiluvun välistä suhdetta. Nämä nähdään aivan liian usein toistensa poissulkeviksi vaihtoehtoiksi. Erityisesti elokuvateoriassa on tapahtunut teorian irtaantumista elokuvan historiasta ja yksittäisten teosten lukemisesta.

Jukka Sihvosen työ on erinomainen osoitus siitä, että tiukasti teoreettiseen esitykseen on mahdollista kytkeä myös erityisten elokuva- ja videokäytäntöjen pohdiskelua. Sihvonen silloittaa nimenomaan teoreettisen ja konkreettisen lähiluvun välisen kuilun: väitöskirjassaan hän esittää teorian erityisestä eli siitä, miten avantgardistisen käytännön tuottamat tekstit on pyrittävä ottamaan teoreettisesti haltuun kokonaisvaltaisena pyrkimyksenä ylittää vallitsevien sosiaalisten ja kulttuuristen käytäntöjen rajat. Teoretisoinnissaan Sihvonen käyttää laajasti hyväkseen eri ihmistieteitä. Tämän kohtaamisen tuloksena sekä ihmistieteet että avantgardistiset käytännöt kokevat muutoksia. Esimerkiksi psykoanalyysin kohdalla tämä merkitsee, että se nyt avautuu "délireen" sykkeille ja näin siinä vältetään analyyttisen teorian hallitsevien muotojen ylenmääräinen pyrkimys rationalisointiin. Vastaavasti semiotiikan kohdalla suuntautuminen derridalaiseen "différanccen" mahdollistaa merkitsijöiden leikin — irtaantumisen kiinteiden merkitsijöiden ylivallasta.

Toiseksi Sihvosen teoria mahdollistaa erityisten kulttuuristen tekstien luennan ja sen käyttämisen teorian laajempien kysymysten pohdiskeluun. Sihvosen Pier Paolo

Pasolinin elokuvien ja teorioitten luenta on parasta mitä olen koskaan lukenut tästä yhä tärkeämmäksi tulevasta hahmosta. Yksin tämä vaikuttava luenta riittäisi vahvistamaan Sihvosen kyvyt kulttuuristen tekstien lukijana. Mutta nimellisesti keskeisessä asemassa olevien luentojen lisäksi, *Exceeding the Limits* on myös täynnä kunnioitusta herättäviä luentoja hyvin laajasta kulttuuristen ilmiöiden kirjosta. Esimerkiksi sieltä löytyy pohdinta, joka koskee avantgardistiseen ajatteluun ja käytäntöihin liittyvää lapsenomaisuutta, samoin kuin pedagogiaan keskittyvän ja kasvatusta korostavan opetusteorian välistä eroa koskeva pohdiskelu (kuten väitöstilaisuudessa totesin tässä suhteessa Sihvosen väitöskirjalla voisi olla tärkeä panos siihen kiihkeään keskusteluun, jota Yhdysvalloissa käydään intellektuellien vastuullisuudesta ja tiedon funktioista positiivisen tiedon juurruttamisesta tai, aivan päinvastoin, välttämättömänä kriittisenä kaikkien vakiintuneiden ja esineellistyneiden tiedonmuotojen kyseenalaistajana).

Lopuksi Sihvosen väitöskirja myös silloittaa teorian ja konkreetin historian välisiä kuiluja. Se tarjoaa omilla ehdoilla tuotetun implisiittisen avantgardististen käytäntöjen historian. Vaikka työ ensisijaisesti keskittyy Godardiin, Pasoliniin ja nykyiseen videotaiteeseen, se samalla tarjoaa purevia ja syvää ymmärrystä osoittavia analyyseja koko 1900-luvun avantgardisten käytäntöjen historiasta. Esimerkiksi siinä käsitellään 1920-luvun surrealismin ja sen teoriaa, "photogénien" harjoittajien teorioita ja käytäntöjä (tässä Sihvonen jälleen kerran osoittaa kykenevänsä lukemaan tekstejä ja kriittistä terävyyttä kun hän tuo esiin "photogénien" teorian taustalla olevia teologisia oletuksia), 1930-luvulla tehtyjä tutkimuksia Antonin Artaudin taiteellisista rajoituksista, jne., jne.

Niin kuin jo väitöstilaisuudessa toin esille, Sihvosen työhön sisältyy monia hyvin tärkeitä huomioita monista nykyhetken kulttuuritutkimuksen muista oleellisista ja tärkeistä kysymyksistä. Esimerkiksi sieltä löytyy hyvin jännittävä tutkimus esseemuodon politiikasta ja poetiikasta tarkasteltuna omana kokonaisuuden muodostavana käytäntönä.

Sihvosen työtä hallitseva figuuri tai kuva on 'rihmasto', jolla väitöskirjan lopputuloksen korkeaa tasoa voisi luonnehtia. Tämän käsitteen Sihvonen itse ottaa Gilles Deleuzelta ja Felix Guattarilta. Rihmastollisen diskursusin idea sisältää sosiaalisen todellisuuden kuvittelemisen tietynlaiseksi kristallirakenteeksi, jossa minkä tahansa tietyn kokoelman kaksi pintaa voivat olla tietyllä hetkellä kosketuksessa toistensa kanssa, mutta jossa parametreissa tapahtunut siirtymä voi helposti muuttaa kokonaisrakenteen hahmoa tai tuoda uusia todellisuuden aspekteja ryhmytykseen ja kriittiseen tarkasteluun. Sihvosen väitöskirja tuo selkeästi esille rihmastollisen ajattelun hyödyllisyyden.

Ensiksi analyysin tasolla väitöskirja käyttää rihmastollisuutta postmodernien taiteilijoiden käytäntöjen kuvaukseen. Mutta mikä vielä tärkeämpää, jokainen Sihvosen pohdiskeluun ottama piirre paljastuu ainoastaan osaksi laajempaa kontekstia (tavalla joka on hyvin deleuzelainen). Yksi väitöskirjan vahvoista piirteistä löytyy niistä tavoista, joilla siinä jokaisesta erityisaiheesta — Godardista, Pasolinista, videotaiteesta — tulee alibi joidenkin muiden asioiden käsittelemiseksi — esim. toisten taiteilijoiden, mutta myös laajempien kysymysten, jotka ovat yhteisiä monille ajattelijoille.

Samoin kuin Deleuzen ja Guattarin Kafka-kirja on myös samalla kertaa kirja Proustista, Conradista ja Orson Wellesista, samoin myös Sihvosen Pasolinin luenta on hieno analyysi Artaudista ja hänen Godardia käsittelevä lukunsa oivaltavasti asettaa Godardin suhteeseen William Burroughsiin (loistava ja aiemmin käyttämätön vertailukohta). Tietyissä mielessä Sihvonen tuo eteemme tämänhetkisyysytemme tekstuuriin. Ja jopa silloin kun Sihvonen esittää erittäin hienosyisiä luentoja monista taiteilijoista, hän monin tavoin välttää sellaisen modernistisen mallin, jossa taide ymmärretään minän ilmauksena — taiteilijan teologiana. Ensiksi Sihvonen osoittaa, ettei kukaan taiteilija tee työtään yksin vaan on mukana kentällä, jossa yleisiä kokeiluja tehdään. Toiseksi Sihvonen ei ainoastaan liitä yhteen taiteilijoita vaan hän myös osoittaa, että nämä ovat samassa veneessä muiden luovien kokeilijoiden kanssa — esimerkiksi filosofien, teoreetikkojen, tutkijoiden, jne. Kolmanneksi palaamalla historialliseen perspektiiviin Sihvonen puhuu kehkeytymisen tilassa olevan audiovisuaalisuuden puolesta, josta selvimpiä esimerkkejä ovat hänen omat analyysinsä.

Tämä viimeinen kohta on mielestäni suunnattoman tärkeä. On selvää, että on olemassa uusi kulttuurinen kompleksiteetti, joka koskee maailmaa ja että uusi audiovisuaalisuuden teoria on syntymässä, jossa tämä kompleksisuus pyritään ottamaan haltuun. Tällaisen teorian tulisi olla laaja, kunnianhimoinen, monitieteellinen ja Sihvosen väitöskirja on näitä kaikkia. Se on tärkeä kontribuutio siinä teorianmuodostuksessa, jossa pyritään saamaan otteet nykyhetken kulttuurisen elämän kokonaisuudesta. Tällainen kunnianhimo voi olla ainoastaan ilon ja inspiraation lähde, varsinkin kun se on tehty niin hyvin kuin Sihvosen väitöskirja. Hetkellä jolloin yliopistolaiset oppialat syöksyvät yhä syvemmälle erikoistumisesta johtuvaan pistoutumiseen ja monitieteelliset seikkailut näyttävät mahdottomalta unelta, Sihvosen väitöskirjassaan osoittamaa kauaskantoista analyttistä kykyä on tervehdittävä ilolla, sillä se on välttämätöntä.

Kuten väitöstilaisuuden loppupuheenvuorossani korostin, Sihvosen siinä tilaisuudessa esittämät puheenvuorot

vain edelleen vahvistivat käsitystäni, että hän on terävä, kunnioitusta herättävä, uusi ja tarpeellinen ääni tämän hetken kriittisessä tutkimuksessa. Keskustelussa Sihvonon osoitti samaa terävyyttä, neuvokkuutta, kriittistä kyvykkyyttä, joka on niin ilmeinen hänen väitöskirjassaan. Keskustelimme sellaisista teemoista kuin kriittisen metodin tarpeellisuudesta jos haluamme välttyä yhden systeemin omaksumiselta ja liikkua tuottavasti systeemien välillä; tutkimuksen ja analyysin akateemisten käytäntöjen mahdollisuudesta ottaa huomioon ne taiteen monet diskursiiviset ominaisuudet, joita se pyrkii karakterisoidaan (tästä Sihvosella oli esittää joitakin teräviä ja inspiroivia ajatuksia koskien akateemisten instituutioiden ja niiden institutionaalisten paineiden samanaikaisia rajoituksia ja mahdollisuuksia); avantgarden kyvystä pitää yllä innovoivaa voimaansa joukkoviestinnän välityksellä tapahtuvana aikakautena; välityksen roolista siteiden solmimisena nykyhetken ihmistieteiden erilaisten kenttien välille; tulkinnasta rajoitettuna toimintana, joka kunnioittaa annettuja rajoja vaikka aina hyödyntää unenomaista inspiraatiota kuvitella rajojen ja institutionaalisen vallan ulkopuolisia tiloja. Kaikissa vastauksissaan Sihvonon oli selkeä, tarkkanäköinen, kykenevä osoittamaan uusia uria aukovaa ajattelua, josta ei kuitenkaan puuttunut ankaruutta ja kriittistä realismia.

Minusta oli erittäin miellyttävää osallistua tähän väitöskirjaprosessiin ja tutustua uuteen tärkeään ääneen elokuvan- ja kulttuuritutkimuksessa. Suosittelem Jukka Sihvonon väitöskirjan *Exceeding the Limits. On the Poetics and Politics of Audiovisuality* hyväksymistä arvosanalla *eximia cum laude*.

Dana Polan
(Käännös Ensio Fuoskari)

Wiio Arstila-Paasilinnasta

Asia: Lausunto Anja Arstila-Paasilinnan viestinnän lisen-siaattityöstä ”Aikuistuvan nuoren tietomaailma”

Työn luonne

Arstila-Paasilinnan tutkimusprojekti on potentiaalisesti erittäin tärkeä: hän pyrkii selvittämään kouluikäisten nuor-

ten tietomaailman syntyä eri viestimien ja erityisesti uuden viestintekniikan kautta. Ongelma on tutkimuskohteena vaikea, sillä muuttujia on hyvin paljon ja niiden kaikkien eristäminen on osittain mahdotonta.

Uuden viestintä- ja tietotekniikan hankkiminen oppilaitoksille aiheuttaa yhteiskunnalle suuria kustannuksia. Niiden tehoa ja käyttöä on kuitenkin tutkittu erittäin vähän, joten hankintojen ”kannattavuudesta” emme paljoakaan tiedä. Siten Arstila-Paasilinnan työsuunnitelma ansaitsi tulla kokonaisuudessaan toteutetuksi.

Lisensiaattityö on tämän tutkimuksen teoreettinen alkuvaihe ja vain siksi tarkoitettu. Tämän työnjaon etuna on se, että tutkija saa jo varhaisvaiheessa palautetta tutkimusongelmastaan ja lähestymistavastaan. Haittana on se, että teoreettisen taustan selvitysvaiheessa tutkijan oma panos saattaa jäädä vähäiseksi. Tämä on selvästi nimenomaisesti tämän työn suurin puute.

Käsitteiden määrittely

Kirjoittajalla on vielä syytä määrittää tarkemmin käyttämänsä peruskäsitteet.

Onko esimerkiksi kyseessä viestinnän opetuksen pedagogia (kuten nimi viittaa) vai pedagogian viestintä (opetuksen viestintämenetelmät)? Molemmista puhutaan samaa termiä käyttäen, mikä lukijan kannalta on sekaannusta aiheuttavaa.

Osittain käsitteiden määrittely rajoittuu eri kirjoittajien näkemysten esittelyyn ilman että tutkija ilmoittaisi, mitä määritelmää hän itse tulee käyttämään. Tämä on tärkeää, sillä viestinnässä peruskäsitteistäkin on suuri joukko erilaisia määritelmiä.

Lisäksi runsaiden kotimaisten lähteiden lisäksi pitäisi käyttää enemmän alan kansainvälistä peruskirjallisuutta. Siten välttyään omilta määriterakennelmilta, jotka tämän tutkimuksen kannalta ovat epäolennaisia. Tästä on esimerkkinä kirjoittajan viestinnän jako: filosofinen, informatiivinen ja yhteiskunnallinen viestintä. Jako on pahasti lomittainen (luokat menevät päällekkäin), esimerkiksi kaikki viestintä on ”informatiivista” informaatioteoreettisesti.

Luettavuus

Kieliasu on selvää, mutta toteutuksessa on luvattoman paljon kirjoitusvirheitä. Lisäksi kirjoittaja käyttää paljon ”tutkimusslangia”, vierasperäisiä termejä, kun hyvä suomalainen vastine olisi olemassa. Lukijan tehtävää olisi voinut myös helpottaa typografisin keinoin, esimerkiksi tutkimusongelmat ovat nyt ”juoksevassa tekstissä”, kun ne voitaisiin erottaa selväksi luetteloksi.